

Verschillen tussen houding en gedrag

Hoe milieu-vriendelijk zijn de kerkmensen?

Tussen „leer” en „leven” kunnen grote verschillen bestaan. Een Amerikaanse onderzoeker stelde zulks nog eens vast tijdens een „veldexperiment”. Hij legde bij een schoolbibliotheek en bij een winkel enig duidelijk zichtbaar afval neer en wachtte af. Iedere vijfde voorbijganger, die doorliep zonder het afval op te rapen, werd ondervraagd. Behoort het niet tot ieders verantwoordelijkheid om afval op te ruimen? „Ja”, antwoordde 94 procent van het aantal ondervraagden. Slechts 1,4 procent van het aantal voorbijgangers had dat echter metterdaad gedaan. Drs. Peter Ester, socioloog, verbonden aan het Instituut voor Milieu-vraagstukken aan de VU, signaleert een dergelijk verschijnsel ook in het groot. We hebben het over de milieu-problematiek.

Op tal van manieren en tal van plaatsen is onderzocht, hoe deze problematiek wordt ervaren. Twee voorbeelden uit eigen land:

Niet minder dan 70 procent van het aantal Nederlanders maakt zich in meerdere of mindere mate zorgen over het milieu, zo blijkt uit een onderzoek, dat op initiatief van CRM werd verricht. Een ander onderzoek, verricht door het Openbaar Lichaam Rijnmond, bracht aan het licht, dat ondervraagden, wanneer ze mogen kiezen uit een aantal maatschappelijke problemen, de meesten de milieuverontreiniging aangeven als het meest ernstige probleem. De ernst van het milieu-vraagstuk wordt onderkend.

Dat wil echter nog niet zeggen, dat men zich ook milieu-vriendelijker gaat gedragen. Er lijkt nauwelijks sprake te zijn van teruglopend auto-bezit, of van selectief gebruik van de auto; milieu-vriendelijke landbouwmethoden zijn eerder uitzondering dan regel; fosfaathoudende wasmiddelen worden onbekommerd gebruikt; vakantiegangers en dagjesmensen bevuilen de stranden als voorheen en betreden nog altijd beschermde duingebieden; er zijn geen aanwijzingen dat zuinig wordt omgesprongen met energie en drinkwater. Men denkt wel milieu-vriendelijk, maar men handelt er niet naar.

Wrijving

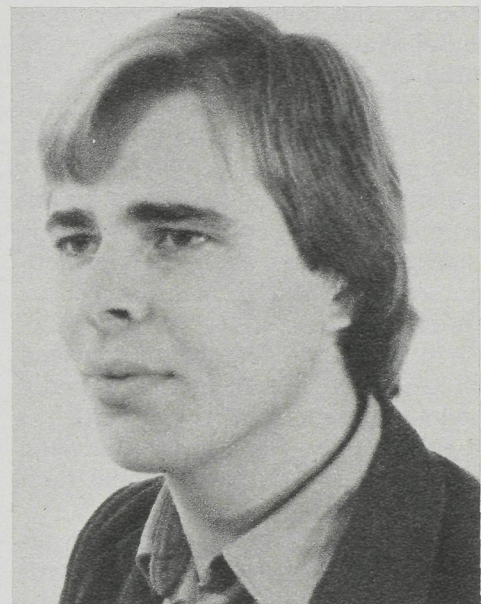
Hoe komt dat? In het voetspoor van de

Amerikaanse econoom Olson, veronderstelt drs. Ester dat kennelijk wrijving bestaat tussen individueel belang en algemeen belang; tussen een persoonlijke manier van redeneren en een collectieve manier van redeneren. Om een voorbeeld te noemen: het betalen van belasting moet verplicht worden gesteld. Niemand (of bijna niemand) zal geheel vrijwillig zijn giroboek grijpen om zijn bijdrage aan de collectieve voorzieningen te leveren, terwijl toch die voorzieningen aan een ieder ten goede komen. Dus: hoewel duidelijk is, dat goed onderwijs, voldoende recreatie-mogelijkheden, veiligheid, wegeaanleg, openbaar vervoer, enz. „collectieve goederen” zijn, kun je afzonderlijke Nederlanders er niet toe brengen vrijwillig financiële offers te brengen voor die goederen.

Iets dergelijks is er aan de hand met het milieu. Een schoon, natuurlijk milieu is een collectief goed, een algemeen belang, dat steeds meer als zodanig wordt herkend. Maar dat wil nog niet zeggen dat individuen (in dit verhaal blijft de grootste vervuiler, de industrie, buiten beschouwing) ook bereid zouden zijn zich voor het bereiken van dit goed, offers (bijvoorbeeld een soberder manier van leven) zouden willen getroosten.

Argumenten

Wie tot zulke offers niet bereid is, wie, met andere woorden, zijn gedrag niet wil ombuigen in milieu-vriendelijke

Drs. Peter Ester is bezig met een onderzoek waarin hij o.m. tracht na te gaan, of godsdienstige overtuiging een rol speelt (en zo ja, welke) in het milieubesef dat mensen hebben, of in het milieu-gedrag dat ze ten toon spreiden. Drs. Ester is als socioloog (afstudeer-specialisatie onder meer: godsdienst-sociologie) verbonden aan het Instituut voor Milieuvraagstukken van de VU. Eerder dit jaar schreef hij in *Intermediair* een artikel over de tegenstelling tussen een milieuvriendelijke houding en een milieuvriendelijk gedrag. Ook in het blad *Milieudefensie* bracht hij dit verschijnsel ter sprake. Het verhaal dat op deze pagina begint is ontstaan op basis van beide publicaties en na een gesprek met drs. Ester over zijn onderzoek.